

УДК 37.091.9

<https://doi.org/10.31713/ve4202414>

JEL: I25

Маланчук Л. О. [1; ORCID ID: 0000-0002-6341-5639],

к.е.н., доцент,

Бегаль А. В. [1; ORCID ID: 0009-0004-5085-3906],

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті досліджується зарубіжний досвід державного управління розвитком загальної середньої освіти. Розглянуто інноваційні практики, спрямовані на підвищення якості освіти, забезпечення рівного доступу та інтеграцію сучасних технологій. Проаналізовано функції держави у сфері управління освітою, включаючи нормативно-правове регулювання, фінансування та контроль. Висвітлено ефективні програми підтримки педагогів, дуальної освіти, забезпечення освітньої рівності та наставництва для вчителів. Наголошено на важливості адаптації цих підходів до українських реалій для вдосконалення національної освітньої системи.

Ключові слова: державне управління освітою; загальна середня освіта; зарубіжний досвід; інноваційні освітні підходи; освітня політика; освітня рівність.

Постановка проблеми. Ефективне державне управління розвитком загальної середньої освіти є ключовим фактором формування конкурентоспроможного суспільства, орієнтованого на інновації та сталий розвиток. Сучасні виклики, як-от стрімкий розвиток технологій, зміна соціально-економічних умов та необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти, вимагають впровадження нових підходів до управління освітою. Проте традиційні моделі управління часто не забезпечують достатньої гнучкості, інноваційності та орієнтації на довгострокові результати. Це породжує необхідність пошуку нових рішень та вдосконалення існуючих підходів до державного регулювання освітнього сектору.

Зарубіжний досвід демонструє широкий спектр інноваційних підходів до управління розвитком освіти, які передбачають інтеграцію сучасних технологій, підвищення автономії освітніх

установ, створення партнерських відносин між державою та іншими суб'єктами освіти, а також залучення громадянського суспільства до вирішення ключових питань. Аналіз цих практик може стати основою для модернізації національної системи освіти, орієнтованої на забезпечення якості, доступності та інклюзивності освітніх послуг. Однак для цього необхідно враховувати специфіку національного контексту, забезпечуючи баланс між адаптацією успішних підходів і дотриманням місцевих особливостей.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду державного управління розвитком загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Державне управління розвитком загальної середньої освіти є одним із ключових аспектів забезпечення сталого розвитку суспільства. Ця діяльність охоплює організацію, регулювання та контроль освітньої системи, спрямовані на створення умов для якісного навчання, соціальної інтеграції та розвитку людського капіталу. У сучасному розумінні, державне управління розвитком загальної середньої освіти визначається як систематична діяльність органів влади, спрямована на визначення стратегічних цілей, створення необхідної інфраструктури, забезпечення нормативно-правового регулювання, розподіл ресурсів та моніторинг результатів функціонування освітньої системи.

Функції держави в цій сфері є багатограними та охоплюють різні рівні управління. Насамперед, держава виконує нормативно-правову функцію, яка передбачає розробку законодавчої бази для організації освітнього процесу. Регулятивна функція включає встановлення стандартів і вимог до навчання, підготовки кадрів і функціонування закладів освіти. Організаційна функція зосереджена на координації діяльності навчальних закладів, фінансуванні інфраструктури, розподілі ресурсів та створенні сприятливих умов для забезпечення рівного доступу до освіти. Контрольна функція передбачає моніторинг і оцінку ефективності роботи освітніх установ, а також коригування державної політики у цій сфері на основі отриманих результатів [1].

Важливість вивчення зарубіжного досвіду державного управління розвитком загальної середньої освіти зумовлена потребою в удосконаленні національних механізмів управління освітою. Зарубіжні країни пропонують різноманітні підходи, які демонструють високу ефективність у вирішенні таких ключових завдань, як забезпечення доступності, підвищення якості навчання та інтеграція новітніх технологій. Аналіз цих підходів дозволяє не

лише перейняти успішні практики, але й розробити стратегії, адаптовані до національних умов, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності системи освіти та формуванню інноваційно орієнтованого суспільства.

В таблиці представлено інноваційні підходи державного управління розвитком загальної середньої освіти в міжнародному досвіді та перспективи для України.

Таблиця

Інноваційні підходи державного управління розвитком загальної середньої освіти в міжнародному досвіді та перспективи для України

Країна	Інновація на державному рівні	Опис	Потенційні переваги для України
Франція	Національна програма підтримки інноваційних вчителів	Держава фінансує гранти для вчителів, які розробляють і впроваджують інноваційні підходи до навчання	Стимулювання педагогів до інновацій та покращення якості навчального процесу
Канада	Інтеграція практичного досвіду через державну підтримку дуальної освіти	Держава фінансує партнерство між школами та підприємствами для залучення учнів до роботи над реальними проєктами в різних галузях економіки	Підвищення практичних навичок учнів, підготовка їх до сучасного ринку праці
Швеція	Національна програма «Рівні можливості» для забезпечення справедливого доступу до освіти у віддалених регіонах	Держава фінансує транспорт, проживання та додаткові ресурси для учнів із сільської місцевості або малозабезпечених родин	Зменшення нерівності в доступі до освіти, що є актуальним для багатьох регіонів України
Австралія	Програма «Шкільні наставники» під егідою держави	Введення державної програми, в якій досвідчені педагоги супроводжують молодих учителів у процесі їхньої професійної адаптації	Зменшення плинності кадрів серед вчителів-початківців, підвищення якості викладання

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 4; 5]

Франція є яскравим прикладом країни, яка активно підтримує інновації в освітньому процесі через національні програми стимулювання педагогів. Одним із найважливіших державних проєктів у цій сфері є програма грантової підтримки для вчителів, які розробляють та впроваджують інноваційні підходи до навчання. Ця ініціатива спрямована на підвищення якості освітнього процесу, адаптацію навчальних методів до сучасних викликів та створення сприятливих умов для професійного розвитку педагогів.

Французька держава виділяє спеціальні фонди для фінансування освітніх інновацій на конкурсній основі. Вчителі, які мають ідеї щодо вдосконалення навчального процесу, подають свої проєкти на розгляд експертної комісії. Проєкти можуть стосуватися розробки нових методик викладання, інтеграції цифрових технологій у навчання, створення інтерактивних навчальних матеріалів або вдосконалення навчального середовища. Наприклад, один із проєктів, який отримав грантову підтримку, був спрямований на впровадження ігрових технологій у викладання математики, що значно підвищило зацікавленість учнів і їхню успішність [2].

Грантова підтримка включає як фінансування на розробку та реалізацію проєктів, так і матеріальне забезпечення вчителів необхідними ресурсами. Крім того, педагоги отримують можливість відвідувати спеціалізовані тренінги, курси та конференції, де вони навчаються найсучасніших підходів до навчання та діляться своїм досвідом з колегами.

Одним із прикладів успішної реалізації цієї програми є проєкт з розробки інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Вчителі, які працюють у спеціалізованих школах, створили інтерактивні навчальні матеріали та нові підходи до адаптації звичайних уроків для таких дітей. Це не лише сприяло інтеграції учнів у навчальний процес, але й дозволило залучити більше шкіл до роботи в інклюзивному форматі.

Інший приклад – розробка програми для дистанційного навчання, яка стала актуальною під час пандемії COVID-19. Завдяки підтримці держави педагоги створили платформу для віртуальних уроків, що дозволило забезпечити безперервність навчального процесу навіть у найскладніші періоди.

Завдяки цій програмі у Франції вдалося досягти кількох важливих результатів. По-перше, значно зросла мотивація вчителів до професійного розвитку та впровадження нових підходів у навчальний процес. По-друге, було створено середовище для обміну досвідом між педагогами, що дозволяє масштабувати успішні

практики на всю країну. По-третє, якість освіти покращилася завдяки використанню сучасних методик та технологій.

Україна може взяти за основу французьку модель підтримки інноваційних педагогів, створивши аналогічну грантову програму. Це стимулюватиме вчителів до розробки нових підходів у викладанні, підвищить якість освіти та зробить навчальний процес більш інноваційним. Особливо актуальним є запровадження таких ініціатив у контексті цифровізації освіти та впровадження інклюзивних практик, що відповідає сучасним викликам української системи освіти.

Одним із найцікавіших прикладів ефективного державного управління розвитком загальної середньої освіти є впровадження Канадою системи дуальної освіти. Представлена модель поєднує традиційне академічне навчання з практичним досвідом у реальному робочому середовищі. Головна ідея полягає в тому, щоб забезпечити учнів не лише теоретичними знаннями, але й розвинути в них навички, які відповідають потребам сучасного ринку праці.

На державному рівні уряд Канади активно підтримує партнерство між школами та підприємствами. Для цього створюються спеціальні програми, в межах яких держава надає фінансування школам, що беруть участь у такій співпраці. Це фінансування може покривати витрати на організацію стажувань, забезпечення необхідного обладнання, підготовку менторів та викладачів, які працюють з учнями. Зокрема, уряд інвестує у створення шкільних лабораторій і майстерень, обладнаних за сучасними стандартами, щоб підготувати учнів до виконання реальних завдань у різних галузях, як-от промисловість, сільське господарство, ІТ або медицина [3].

Дуальна освіта в Канаді передбачає, що учні старших класів певний час навчаються у школі, вивчаючи базові предмети, а решту часу проводять на підприємствах-партнерах, де під керівництвом менторів виконують завдання, пов'язані з майбутньою професією. Наприклад, у провінції Онтаріо реалізується програма «Specialist High Skills Major» (SHSM), яка дає можливість учням отримати досвід роботи в таких галузях, як бізнес, виробництво, туризм, інформаційні технології та охорона здоров'я [5].

Одним із успішних прикладів є партнерство між школами й технологічними компаніями в провінції Британська Колумбія. Тут учні працюють над проєктами у сфері розробки програмного забезпечення, дизайну й навіть штучного інтелекту. Такі проєкти

часто супроводжуються залученням учнів до наукових досліджень, участі у міжнародних конкурсах і грантових програмах, це дозволяє не лише отримати практичний досвід, але й допомагає школярам визначитися з майбутньою кар'єрою ще до закінчення навчання.

Канадський підхід до дуальної освіти значно сприяє розвитку навичок критичного мислення, командної роботи, відповідальності й підприємницької ініціативи. Учні, які беруть участь у таких програмах, після закінчення школи мають не лише академічний атестат, але й портфоліо реальних проєктів, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Для України цей досвід може бути корисним у контексті реформування професійної освіти та підготовки молоді до сучасних економічних викликів. Впровадження подібних програм дозволить зменшити розрив між теорією та практикою, а також створить умови для залучення бізнесу до розвитку освіти, що сприятиме економічному зростанню та зниженню рівня безробіття серед молоді.

Однією з ключових ініціатив шведського уряду в галузі освіти є програма «Рівні можливості», яка спрямована на зменшення нерівності в доступі до освіти між учнями міських та віддалених регіонів. Ця програма забезпечує підтримку для дітей із сільської місцевості та малозабезпечених сімей, створюючи умови для рівного доступу до якісної освіти. У сучасному суспільстві, де освітні можливості нерідко залежать від місця проживання або соціально-економічного становища сім'ї, така ініціатива є надзвичайно важливою.

Одним із головних напрямків програми є забезпечення безкоштовного транспорту для учнів із віддалених регіонів. У сільській місцевості Швеції школярів доставляють до навчальних закладів спеціальні автобуси, які фінансуються державою. Завдяки цьому діти мають змогу відвідувати школи, які пропонують високий рівень освіти, навіть якщо їхні родини проживають у регіонах із низькою щільністю населення. Для старшокласників, які навчаються у великих містах, держава компенсує витрати на громадський транспорт, що дозволяє їм безперешкодно відвідувати заняття [4].

Іншим важливим компонентом програми є підтримка проживання для учнів, які навчаються далеко від дому. Наприклад, школярі старших класів, що проживають на великих відстанях від міських шкіл, отримують державну допомогу для покриття витрат на гуртожитки або оренду житла. Це рішення забезпечує учням

можливість жити ближче до навчальних закладів і зосереджуватися на навчанні без додаткових логістичних чи фінансових труднощів.

Програма також передбачає надання додаткових ресурсів школам у сільській місцевості. Уряд Швеції фінансує закупівлю сучасного навчального обладнання, забезпечує доступ до інтернету та створює цифрові платформи, які дають змогу учням із віддалених регіонів брати участь у онлайн-курсах і проєктах. Це дозволяє школам у сільській місцевості надавати якісну освіту, не поступаючись міським школам.

Одним із прикладів успішної реалізації цієї програми є підтримка шкіл у північних регіонах Швеції, які стикаються з особливими викликами через суворі кліматичні умови та велику віддаленість між населеними пунктами. Завдяки фінансуванню програми, учні цих регіонів мають доступ до таких самих освітніх можливостей, як і їхні однолітки з великих міст.

Загалом програма «Рівні можливості» дозволяє не лише зменшити освітню нерівність, але й сприяє соціальній інтеграції, забезпечуючи рівні шанси для всіх дітей. Для України, де питання доступу до якісної освіти в сільській місцевості також є актуальним, цей досвід може стати корисним прикладом. Впровадження схожих ініціатив сприяло б покращенню умов навчання та створенню рівних можливостей для учнів незалежно від їхнього місця проживання.

Австралія є одним із прикладів держави, яка розробила інноваційний підхід до підтримки професійного розвитку вчителів через програму «Шкільні наставники». Ця ініціатива передбачає активну участь досвідчених педагогів у професійній адаптації молодих учителів, які тільки розпочинають свою кар'єру. Програма реалізується на державному рівні й спрямована на вирішення кількох важливих проблем освітньої системи, як-от висока плинність кадрів серед нових учителів, низька впевненість у своїх силах серед молодих спеціалістів і недостатній рівень практичної підготовки до реальних викликів шкільного середовища [5].

Програма передбачає залучення досвідчених педагогів до наставництва молодих учителів у перші роки їхньої роботи. Наставники допомагають новим учителям адаптуватися до роботи в школі, розвивати професійні навички та вирішувати повсякденні виклики у викладанні. Вони пропонують практичну допомогу, спостерігають за уроками початківців і дають рекомендації для вдосконалення їхніх методів викладання. Крім того, наставники

виконують роль емоційної підтримки, допомагаючи молодим спеціалістам уникнути стресу та вигорання.

Держава забезпечує спеціальне навчання для наставників, щоб вони могли ефективно виконувати свої функції. Крім того, програма передбачає фінансове заохочення для наставників, що стимулює їхню мотивацію до участі. Школи отримують додаткові ресурси для організації наставницької підтримки, а також методичні матеріали, розроблені спеціально для реалізації програми.

У штаті Новий Південний Уельс, де плинність кадрів серед учителів-початківців була особливо високою, впровадження програми дало значні результати. Молоді педагоги, які брали участь у програмі наставництва, зазначили, що відчують себе більш впевнено у своїй професії. Наприклад, один із шкільних наставників допоміг молодому вчителю знайти індивідуальний підхід до роботи з учнями, які мають особливі освітні потреби, завдяки чому рівень успішності класу значно підвищився [5].

Іншим прикладом є практика шкіл у штаті Вікторія, де програма була спрямована на розвиток інноваційних методів викладання. Наставники допомагали початківцям інтегрувати цифрові технології в уроки та запроваджувати активні методи навчання. Результатом стало підвищення рівня зацікавленості учнів та покращення їхніх навчальних досягнень.

Реалізація програми «Шкільні наставники» дозволила зменшити плинність кадрів серед молодих учителів, які раніше нерідко залишали професію через труднощі адаптації. Наставництво сприяло покращенню професійних навичок молодих педагогів, що позитивно позначилося на якості викладання та загальному освітньому середовищі. Крім того, програма створила атмосферу співпраці в школах, де досвідчені й молоді вчителі працюють разом над досягненням освітніх цілей [5].

В українських школах наставництво також може стати дієвим інструментом підтримки молодих учителів. Запровадження подібної програми дозволило б знизити рівень професійного вигорання серед молодих педагогів і допомогло їм швидше адаптуватися до шкільного середовища. Крім того, це сприяло б підвищенню якості навчального процесу та створенню умов для професійного зростання вчителів. Подібна ініціатива може бути реалізована через пілотні проєкти в окремих регіонах, з подальшим масштабуванням на всю країну.

Висновки. Узагальнюючи викладене, варто відзначити, що зарубіжний досвід державного управління розвитком загальної

150

середньої освіти є цінним джерелом інновацій та ефективних практик, які демонструють високу результативність у різних соціально-економічних умовах. Програми, спрямовані на підтримку вчителів, інтеграцію практичного навчання, забезпечення рівного доступу до освіти та наставництво для молодих педагогів, підтверджують, що системний і стратегічний підхід держави може істотно покращити якість освіти та створити сприятливі умови для розвитку учнів і педагогів. Наприклад, підтримка інноваційних педагогічних проєктів у Франції, впровадження дуальної освіти в Канаді, програма «Рівні можливості» у Швеції чи наставницькі ініціативи в Австралії демонструють багатогранність підходів до вирішення глобальних освітніх викликів. Розглянуті приклади доводять, що інвестиції у людський капітал, розвиток педагогів і створення рівних умов для всіх учасників освітнього процесу мають вирішальне значення для соціальної інтеграції та підвищення конкурентоспроможності держави в глобальному масштабі. Для України адаптація цих практик, з урахуванням національних реалій, може стати ефективним інструментом для вдосконалення освітньої системи, зниження освітньої нерівності та забезпечення відповідності сучасним викликам, що не лише сприятиме підвищенню якості освіти, але й формуванню нового покоління, готового до викликів майбутнього.

1. Протасова Н. Г. Державне управління у сфері освіти : глосарій з дисциплін магістерської програми за спеціальністю «Державне управління в сфері освіти». Київ : НАДУ, 2013. 48 с. 2. Professional training pathway for teachers in the context, use, relevance and challenges of educational resources mobilising artificial intelligence in an educational context. URL: https://www.france-education-international.fr/en/expertises/cooperation-education/projets/ai4t-artificial-intelligence-and-teachers?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.11.2024). 3. Canada's International Education Strategy: Implications of a New Policy Landscape for Synergy Between Government Policy and Institutional Strategy. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41307-016-0017-5> (дата звернення: 20.11.2024). 4. Likvärdighet i utbildning. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/likvardighet-i-skolan_h812829/ (дата звернення: 20.11.2024). 5. Mentor Development Program. URL: <https://teachforaustralia.org/our-programs/mentor-development-program/> (дата звернення: 20.11.2024). 6. Specialist High Skills Major (SHSM). URL: <http://www.ontario.ca/page/specialist-high-skills-major> (дата звернення: 20.11.2024).

REFERENCES:

1. Protasova N. H. Derzhavne upravlinnia u sferi osvity : hlosarii z dystsyplin mahisterskoi prohramy za spetsialnistiu «Derzhavne upravlinnia v sferi osvity». Kyiv : NADU, 2013. 48 s.
2. Professional training pathway for teachers in the context, use, relevance and challenges of educational resources mobilising artificial intelligence in an educational context. URL: https://www.france-education-international.fr/en/expertises/cooperation-education/projets/ai4t-artificial-intelligence-and-teachers?utm_source=chatgpt.com (data zvernennia: 20.11.2024).
3. Canadas International Education Strategy: Implications of a New Policy Landscape for Synergy Between Government Policy and Institutional Strategy. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41307-016-0017-5> (data zvernennia: 20.11.2024).
4. Likvårdighet i utbildning. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/likvardighet-i-skolan_h812829/ (data zvernennia: 20.11.2024).
5. Mentor Development Program. URL: <https://teachforaustralia.org/our-programs/mentor-development-program/> (data zvernennia: 20.11.2024).
6. Specialist High Skills Major (SHSM). URL: <http://www.ontario.ca/page/specialist-high-skills-major> (data zvernennia: 20.11.2024).

Malanchuk L. O. [1; ORCID ID: 0000-0002-6341-5639],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,

Behal A. V. [1; ORCID ID: 0009-0004-5085-3906],

Master

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

The article is devoted to the study of international experience in public administration of general secondary education development, with a focus on innovative practices and their potential application in Ukraine. The relevance of the study is determined by modern challenges such as rapid technological advancements, socio-economic changes, and the need to ensure equal access to quality education. The authors examine key aspects of public administration in education, including organization, regulation, and control, as well as the functions performed by the state in this area: normative, regulatory, organizational, and control functions. Analyzing international experience, the authors emphasize successful educational practices that yield long-term positive outcomes.

The article presents examples of programs implemented in France, Canada, Sweden, and Australia. The French model of fostering innovation among educators illustrates how government support through grant

programs enhances the quality of education and promotes professional development among teachers. The Canadian dual education system, which combines academic learning with practical experience, is aimed at preparing students for the modern labor market. Sweden's «Equal Opportunities» program reduces inequality in access to education in remote areas by funding transportation, housing, and additional resources. Australia's «School Mentors» program provides support for young teachers by pairing them with experienced mentors, thereby reducing staff turnover and improving teaching quality.

The analysis of these practices leads to the conclusion that their key components need to be adapted to the Ukrainian education system. The authors highlight that integrating innovative approaches into public administration in education can reduce educational inequality, improve the quality of the learning process, and contribute to building a competitive education system in Ukraine. The study's findings have practical implications for developing strategies to modernize the national education system and shape policies focused on ensuring accessibility, inclusivity, and quality in educational services.

Keywords: public administration in education; general secondary education; international experience; innovative educational approaches; educational policy; educational equity.

Отримано: 21 листопада 2024 року
Прорецензовано: 26 листопада 2024 року
Прийнято до друку: 20 грудня 2024 року